

Yiyiniz içiniz ancak israf etmeyiniz (Araf 31)

Banu Atabay'ın lezzetler.com Yemek Tarifleri Sitesi

SOFRADA PROTOKOL

Protokol sofrası denince, hatıra devlet veya hükümet başkanlarının, dışişleri bakanının, ya da valinin verdiği büyük ve resmî davet veya ziyafet gelirse de, konumuz gayri resmî davetlerdeki özel protokol olması dolayısıyla kitabımızda bu gibi resmî protokola yer vermenin doğru olmayacağı kanısındayım. Çünkü devlet başkanlığından tutun da, kademe inerek vilâyet makamına kadar olan burada sözecek olursak sayfalarımızı konumuzun dışı olan konularla doldurmuş oluruz. Esasen bu gibi resmî kabul veya ziyafetlerde, davetli olanların yerleri, protokol esas ve yöntemlerine uyularak, protokol memurları tarafından gösterilmektedir.

Bizim burada açıklayacak olduğumuz sadece aile sofralarında uygulayacak olan özel protokoldür ki, davetlilerimizi yeterince memnun edebilmek için diğer bütün.özenlerimiz kadar, protokol konusunda da mutlaka bilgi sahibi olmaklığımız zorunluğudur. Aksi halde ağırlama ve ikramda, yedirip içirmekte kendilerini her ne kadar memnun bırakmış olabilirsek de, bilgisizliğimiz yüzünden yaşları, kişilikleri veya sosyal durumlarıyla uygun olmayan yer ve taraflara oturtulmuş olmalarıyla, misafirlerimiz içinden bazılarının güvenmelerine, kırılmalarına reden vermiş oluruz.

İşte bu nedenledir ki, ikram edecek olduğumuz nefis yemekler kadar, davetlilerimizin kişiliklerini, sosyal durumlarını, cinsiyetlerini, yaşlarını, bulundukları veya olunmakta oldukları makam ve memuriyetleri, dostluk bağlarını, huylarını, evimize kaçınıcı kez gelmekte olduklarını, iyice ölçerek, sofradaki yerlerini, ayarlamaklığımız, aynı zamanda huyların» göre hareket ederek hattâ hissiyatlarını okşamasını da bilmekliğimiz gerekir.

Fakat bunu itiraf etmekteyiz ki, bu gibi protokol işlerini iki kere iki dört. eder dendiği gibi matematik kesinlikle öğretmemize imkân olmadığından, buradaki açıklamamızda ancak ve ancak bir fikir vermekten ileri gidemez. Protokol işlerinin ince tarafları vardır. Özellikle sosyal durumları birbirlerinden farksız iki veya daha fazla davetlisi olan büyükçe bir ziyafette misafirleri kırmadan gücendirmeden ya da ortalıkta tatsız bir hava yaratmadan kendilerini görgüye uygun bir şekilde sofrada oturtmak ve ağırlamak niteliği, herkesin kolay kolay başarabileceği bir iş değildir. Burada protokol bilgisi kadar ev sahip ve sahibelerinin psikolojik buluşlarının idare kabiliyetleri, mizaçgirişliklerinin de rolü büyüktür. Bu vesile ile hatırıma gelen ve konumuza güzel örnek oluşturarak bir öyküyü burada anlatmadan geçemeyeceğim.

Paris'in aristokrat ve zengin tabakasından bir aile, günün birinde zamanın başbakanı ile kiliselerin en yüksek mertebesinde olan Kardinal de dahil olduğu halde, şehrin tanınmış ve ileri gelen seçkin kişilerini şatosuna özel olarak davet eder. Hazırlıklara başlanır, müstesna yemeklerden oluşan menüler hazırlanır, sofralar kurulur ve en seçkin çiçek ve orkidelerle süslenip de sıra protokola gelip dayanınca; iş karışır hattâ içinden çıkılmaz bir hal alır. Nedeni de; Place d'honneur, yani şeref mevkiine, başbakanla, kardinalden acaba hangisi oturtulmalıdır. Bu mevki başbakana verilecek olursa, ruhanî mertebenin en yüksek kademesine ulaşmış olan Papanın mümessili Kardinal bu hareketi nasıl karşılayacaktır. Yok buraya Kardinal oturtulacak olsa hükümeti temsil etmekte olan başbakan bu duruma tahammül edecek midir?

Bütün bu meçhuller karşısında fikir ve düşünceler karışıyor, münakaşalar büyüyor ve ortalığı bir tereddüt ve telâş kaplıyor. İşte bu arada, henüz on beş yaşlarında olan evin genç kızı, ortaya bir fikir atıyor ve genç kızın bu fikri de, evin bütün büyükleri, metrdotelleri ve garsonları tarafından alkış ve hayranlıkla hemen uygulanıyor. Genç kızın bulduğu da «iki ayrı sofralar kurulacak, bunlardan birinin başına Başbakan, diğerinin başına da Kardinal geçirilecek» gibi basit bir buluş ve fikirden başka bir şey değildir.

Yukarıda anlattığım öykü, gerçekten geçmiş ya da kısmen geçmiş olabileceği gibi hiç geçmemiş olması ihtimalleri de düşünülebilir. Belki de olay kahramanları birer yakıştırmadır. Mantık çerçevesi içinde düşünürsek belki de öykünün hayalî olan tarafları pek çoktur. Fakat her ne olursa olsun öykünün bu hayalî olan taraflarıyla beraber «protokol işlerinde, bazan esas ve metotton fazla basit buluşların oynamakta olduğu rolü» belirtmesi, anlatması bakımından enteresan olduğunu da itiraf etmek zorundayız.

Bu öyküyü anlattıktan sonra, daha iyi bir fikir verebilmek düşüncesiyle ad ve mevki göstererek 12 kişilik bir sofrada, şeref mevkiim kime verilmesi gerektiğine dair bazı örneklerle bir çözümleme yapmayı faydalı gördüm. Örneğin; gerek davetli, gerekse ev halkından olup bu akşam sofrada yemek yiyecek olan kimseler :

- 1 Eski milletvekillerinden ve emekli İstanbul Valisi Sayın Bay-- (Yaşları 65 - 66),
- 2 Eski milletvekillerinden ve emekli İstanbul Valisi Sayın Bay... ve eşleri bayan,
- 3 Halen İstanbul Kumandanı olan Sayın General (Yaşları 57 - 58)
- 4 Halen İstanbul Kumandanı olan Sayın General'in eşleri bayan,
- 5 Emekli Vali'nin yeğeni yüksek mimar Bay... (Yaşları 45-46),
- 6 Emekli Vali'nin yeğeni yüksek mimar Bay... ve eşleri bayan,
- 7 Emekli Vali'nin 22 yaşlarındaki oğlu,
- 8 Ev sahibesinin babaları (yaşı 69-70 arasında),
- 9 Ev sahibinin anneleri (kayınvalide),
- 10 Ev sahibinin 23 yaşlarındaki kızı bayan,
- 11 Ev sahibi,
- 12 Ev sahibesi,

Şimdi de yukarıda tasarlanmış listeden, kimin şeref mevkiine geçmesi gerektiğine dair bir çözümleme yapalım.

Ancak çözümlmeyi yapmadan önce, elimize bir kâğıt kalem alarak, sofranın bir krokisini çizmek ve sonra da çözümleme sonucunda yerleri tayin ve saptanan kimsenin adını işaret ederek, bütün davetlilerin sofradaki mevkiini gösterir bir şekilde krokimizi doldurmak gerekir ki böylelikle de ilerideki bir yanlışlığa yer bırakılmamış olunur.

Çözümleme: Burada yapılacak ilk iş; şeref mevkii için karşılaştırma ve araştırmalarımıza başlayarak bu mevkiin adaylarını seçmek olmalıdır.

Elimizdeki misafir listesine göre de bu mevkie lâyık olanlar, emekli İstanbul Valisi ile halen İstanbul Kumandanı bulunan General ve eşleri bayanlardır.

Bu böyle olduğuna göre de, çözümlememizde, aşağıdaki esaslar içinde düşünmeyi yargılama yapmağımızı gerekiriz, şöyle ki :

Sayın Emekli Vali bir çok dönemler milletvekili seçilmiştir. Birçok yüksek memuriyetlerden başka aynı zamanda yıllarca İstanbul gibi büyük bir şehirde valilik de etmiş bulunmaktadır. Yaşı 65 - 66 arasında olup bugün emekli bulunmaktadır.

Sayın general ise; bir çok daire müdür ve başkanlıklarında bulunmuş ve tümen komutanlığı yaptıktan sonra halen de İstanbul Komutanı bulunmaktadır. Yaşı 57 - 58 aralarındadır. Yukarıdaki makam ve memuriyet ölçülerine göre, ilk bakışta şeref mevkii'nin eski vali ile eşleri sayın bayana verilmesi gerekmektedir. Çünkü sayın Vali'nin birçok defalar milletvekilliği ve valilikleriyle gerek milleti, gerekse devlet ve hükümeti temsil suretiyle en yüksek mevki ve makamları işgal etmiş bulunmaktadır. Fakat emeklidir.

Generalin ise, şimdiye kadar bulunduğu mevki ve komutanlıklar, milletvekilliği ve valiliklere nazaran daha alt derecede olmakla beraber, kendisinin halen iş başında bulunması generale fazladan bir imtiyaz sağlamaktadır. Fakat buna karşılık yaşı sayın validen daha küçüktür. Böyle olduğuna göre de sayın vali tekrar general'den önce gelmiş bulunuyor ki, artık kararımızı saym Vali ile eşleri bayan lehinde vermekte bir tereddüdümüz olmaması gerektiriyor.

Ancak sabık vali eski bir dostumuzdur ve çok kereler de soframıza şeref vermiş bulunmaktadır. Aramızdaki bu içtenlik dolayısıyla de yeğenleri sayın Vali'ile eşlerini ve oğullarını ailece davet etmek zorunluluğunda kalmış bulunuyoruz.

Saym generale gelince; evimize daha ilk kez gelmektedir. Bu da kendisiyle aramızdaki ilgilerin resmîyetine bir delil teşkil etmektedir.

Resmîyet veya ilk ziyaret gibi haller ise; protokolda bir imtiyaz sağlamakta olduğundan hiç tereddüt etmeksizin şeref mevkii'ni kesin olarak generale bırakarak krokimize o yolda işaret etmeliğimiz gerekmektedir. (Ancak aşağı yukarı aynı seviyede olan kimseler arasında tercih yapılır).

Yukarıda da görüldüğü gibi uzun çözümleme tartışmalarımız sonucunda şeref mevkii'ne generali oturtuktan sonra, şeref mevkii ile atbaşı giden, yâni ev sahibesinin sol tarafı ile ev sahibinin sol taraflarına da, otomatikman saym Emekli Vali ve eşleri bayanı yerleştirmiş bulunuyoruz. (Birbirlerinden ayrılması mümkün olmayan, eşit haklara sahip aynı mevki ve mertebede olan iki davetliden, birini ev sahibi sağına, eşini de soluna, diğer davetliyi de ev sahibi sağma ve refikası da soluna Oturarak şeref mevkii'nin her ne kadar paylaşılabilmekte olduğu ileri sürülüyorsa da, ben bunun idarei maslahatçılık sınırlarını aşamıyan, güzel bir protokol oyunundan başka bir şey olmadığı fikrindeyim. Burada esas şeref mevkii yine ev sahibesinin sağ tarafında oturan kimseye verilmiş olduğunu unutmamak gereklidir).

Şimdi sıra, ikinci plandaki olan yerlerin adaylarının seçilmesine kalıyor. Bu yerlerin adayları da, kayınvalide, kayınpeder ile yeğen ve eşi bayanın olacakları çok doğaldır.

Evet, kayınvalide ve peder yaşlı başlı kimselerdir. Hattâ kayınpeder bir zamanlar genel müdürlük gibi oldukça önemli bir mevkide de bulunmuş olması dolayısıyla, gerek yaş, gerekse mevki bakımından sayın yegenden önce alınabilir. Ancak kayınvalide ve kayınpeder burada ev sahibi durumundadırlar. Bunu gözönüne alacak olursak, ikinci sağ tarafları yüksek mimar ile eşleri sayın bayana terketmeliğimiz gerekir. Bu böyle olduğuna göre de, ev sahibesinin ikinci sağına yüksek mimarı, ev sahibinin ikinci sağma da eşlerini oturtmağımız gerekirse de, sofrada aşağı yukarı bütün erkeklerin bir tarafa, bütün kadınların da bir tarafa sırlanmış olacaklarını gözönüne getirerek ev sahibesinin ikinci sağını yüksek mimarın eşine, ev sahibinin ikinci sağına da yüksek mimara, vermek suretiyle küçük bir değişiklik yapmak zorunluluğunda kalıyoruz.

İkinci plan yerlerin sahiplerini de seçtikten sonra, ev sahibesinin 2 nci soluna kayınvalideyi, ev sahibinin ikinci soluna da kayınpederi oturttuk üçüncü plan yerleri de böylece kapatmış bulunuyoruz.

Sıra şimdi geliyor dördüncü plan yerlere ki, ileride İngiliz ve Fransız yöntemi sofranın bölümünde görüleceği gibi, bunlar da Fransız yöntemi sofralarda iki baş taraf, İngiliz yöntemi sofralarda ise sofranın orta kısmı ki, — Fransız sofralarındaki ev sahibesiyle sahibinin oturdukları yerlerdir — buralara da hiç düşünmeden oğluyla kızını yerleştirmekle sofranın protokolünü de böylece kapatmış bulunuyoruz.

12 kişilik davette yerler şu şekilde sınıflandırılmıştır. Ev sahibi Ve sahibesinin yerleri —Şeref mevkileri— 1 inci plan yerler — 2 inci plan yerler — 3 üncü plan yerler — 4 üncü plan yerler. (Bunların sofrada almış oldukları yerler adlandırılarak sofralar bölümünde krokide gösterilecektir).

Yukarıda bütün açıklama ve örnekleriyle görüldüğü gibi bir davet yaptığımız zaman, davetlilerimizin yemeleri, içmeleri, dinlenmeleri ka-, dar' bunların onurlarını okşamasını da ihmal etmemeliğimiz gerekir. Bunun için de misafirlerin içtenlik derecelerini, mevkilerini, yaşlarını, huylarını iyice araştırarak ve çözümlyerek, protokol prensip ve kuralları sınırı içinde bir yer ayrımı yapmağımız gerekir.